

Aleg. 179.

Sprawozdanie

komisji administracyjnej o czynnościach V. departamentu Wydziału krajowego dotyczących zdrowia publicznego.

Wysoki Sejmie!

Z corocznych sprawozdań departamentu V. Wydziału krajowego może Wysoki Sejm powziąć, że wydatki na cele zdrowia publicznego z funduszu krajowego ponoszone są wysokie, bo pochłaniają niemal jedną czwartą część podatków krajowych.

Na pociechę chyba niech służy to, że w kraju mamy zakłady publiczne, a mianowicie: szpitale we Lwowie i Krakowie, a nawet niektóre prowincjonalne, i nareszcie zakład obłąkanych w Kulparkowie, które w krajach daleko od naszego zamożniejszych pomieścićby się mogły, że w szpitalach tych, chorzy ubodzy znajdują umieszczenie i pielęgnowanie takie, do jakiego, będąc zdrowi, nie byli przywykli, również może sobie kraj śmiało przyznać, że o ile na to środki pozwalają, zakłady zaopatrywane bywają chociaż stopniowo w urządzenia, jakie ciągly postęp w naukach lekarskich wskazuje.

Komisya administracyjna podziela przeto zupełnie zdanie Wydziału krajowego, które ten w odpowiedzi do c. k. Namiestnictwa pod dniem 21. grudnia 1888 l. 44.917 na reskrypt c. k. Ministra spraw wewnętrznych wydany na podstawie sprawozdania referenta sanitarnego w tem Ministerstwie wypowiedział, i w którym Wydział krajowy wykazał, że od czasu objęcia szpitali w administrację autonomiczną, kraj na budowę nowe i przekształcenie dawnych budynków — ilość 2,073.908 zł. a. w. a na leczenie chorych ubogich od tego czasu 11,084.514 zł. a. w. wydał, że zatem Wysoki Sejm na ten cel wcale nie skąpi, a jeśli kraj od razu swoich zakładów do tego stanu doskonałości, w jakim się takie zakłady znajdują w krajach bogatych, to przyczynę tego niechaj c. k. rząd odszuka sobie w dawniejszem opuszczeniu tych zakładów przez siebie, a mianowicie wtenczas, kiedy sam tymi zakładami zarządzał.

Ze sprawozdania Wydziału krajowego dowiadujemy się, że liczba chorych corocznie się wzmaga, że w roku 1888, pielęgnowano w zakładach krajowych chorych 40.831, że ilość dni, w których chorzy w tych zakładach się znajdowali, wynosi cyfrę 1.149.358, że przy tej wielkiej cyfrze chorych, wydatek z funduszu krajowego na ten cel w r. 1888 w wysokości 714.314 zł. a. w. jest dosyć stosunkowy, a komisya administracyjna musi w ogóle uznać w zarządzie szpitalami wzrastającą oszczędność, bo wydatki nie mnożą się w stosunku do chorych, a najlepszy tego dowód daje porównanie tych wydatków w roku 1888 poniesionych z wydatkami

tymi z roku 1884, które Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim przy pojedynczych szpitalach wykazuje.

Również pocieszająca jest ilość chorych, którzy jako zdrowi, szpitale krajowe opuszczają w sprawozdaniu podana.

Między wydatkami na cele zdrowia publicznego, mieści się pod tytułem „*ruch podrzutek*“, wydatek z funduszu krajowego n. 198, podrzutek w Wiedniu utrzymywanych w ilości 10.885 zł. 84 ct. a. w.

Ilość podrzutek w Wiedniu w zakładzie tamtejszym dla podrzutek umieszczonych, jest w stosunku do liczby podrzutek w kraju z funduszu krajowego utrzymywanych (64, wnioski sprawozdania Wydziału krajowego) i wydatek bardzo znaczny w porównaniu z wydatkiem 2.024 zł. 20 ct. a. w., na podrzutek w kraju utrzymywanych.

Zaradzić temu mogłaby zmiana ustawy państwowej z d. 29. lutego 1868. w znacznej części wpłynąć może na zmniejszenie ilości podrzutek w Wiedniu uregulowanie przynależności osób pojedynczych przez wydanie ustawy o swojszczyźnie, ponieważ do Wysokiego Sejmu samostny wniosek o wezwanie rządu do wyjednania takiej ustawy wpłynął, lub wpłynąć ma, więc komisya administracyjna ogranicza się na tem; — ze swej strony wyjednanie takiej ustawy i z powodu tego wydatku na podrzutek za bardzo pożądane uznaje.

W sprawozdaniu Wydziału krajowego znajdujemy mniejsze dochody w r. 1888 a mianowicie w dochodach szpitala lwowskiego o 33.015 zł. a. w., w zakładzie obłąkanych zaś mniejszy dochód o 17.000 zł. a. w., przyczyną tego są nieściągnięte zaległości za leczenie chorych. Ściąganie należności za chorych, powinno spieszenie następować, bo czem później się to dzieje, tem większe trudności w odebraniu. Komisya administracyjna jest w mniemaniu, że ze ściąganiem tych kosztów nie potrzeba wyczekiwać wyzdrowienia chorych, lecz po upływie każdego kwartału, koszta te nie czekając na dokładniejsze zaciągnięcie wiadomości o stosunkach chorego do ściągnięcia wykazywałyby należało.

Wydział krajowy przedstawia w swoim sprawozdaniu szczegółowo koszta leczenia i żywienia chorych w pojedynczych szpitalach we Lwowie w Krakowie, i w Kulparkowie, wykazując szczegółowo ceny produktów — wyżywienie chorych w szpitalu lwowskim jest znacznie tańsze od kosztów żywienia chorych w szpitalu krakowskim — a ceny produktów w Krakowie nie są znowu w tym stosunku wyższe — pochodzi to droższe żywienie chorych w krakowskim szpitalu z gatunku dostarczonych żywności — lwowski szpital wcale nie używa dla chorych mleka niezbianego, przeciwnie Kraków przeważnie mleko niezbiane, krakowski stosunkowo mniej używa niż lwowski szpital mąki pszennej N. 1. a mało mąki N. 2. lwowski zaś używa dla żywienia chorych i mąki N. 6. Komisya administracyjna jest zdania, że używanie lepszej żywności w lepszym gatunku dla chorych ubogich, którzy w pokarmach mniejsze stawiają żądanie i do lepszego wiktury nie przyzwyczajeni nietylko już z względów na koszta może być niewłaściwe ale dla tego, że ci chorzy wyszedłszy z szpitala z trudnością się przyzwyczaić mogą do dawniejszego sposobu żywienia się.

Przyczyną wyższych kosztów pielęgnowania chorych w szpitalu św. Łazarza w Krakowie jest zapewne i to, że w Krakowie daleko mniej znajduje się chorych umieszczonych w I. i II klasie, którzy z własnego te wydatki ponoszą; komisya administracyjna z powodu droższego żywienia chorych w szpitalu krakowskim nie stawia żadnych wniosków, bo jej brak podstawy do ocenienia, w jakim stosunku stoją wydatki na chorych ubogich do wydatków na chorych za pielęgnowanie swoje płacących — tego sprawozdanie nie objaśnia, bo te wydatki są łącznie zestawione — ale komisya administracyjna wyraża życzenie, aby Wydział krajowy na przyszłość w swoim sprawozdaniu szczegółowo zestawiał wydatki funduszu krajowego na chorych ubogich a osobno podawał koszta utrzymania chorych z własnego swoje pielęgnowanie w szpitalach otrzymujących,

bo tylko takie zestawienie dać może miarę przy ocenianiu wydatków pielęgnowania chorych w pojedynczych szpitalach.

W szczególności co do pojedynczych szpitali:

I. Szpital główny we Lwowie.

Wedle sprawozdania Wydziału krajowego najdłużej zalegają w szpitalach opilecy przystawieni przez policję i starcy pozbawieni właściwej opieki; ci ostatni weale niepowinni być przyjęci do szpitala a koszta utrzymania tychże nie kraj, lecz jeśli są nbodzy, gminy dotyczące ponosić winny; również i pierwszych nie ma kraj obowiązku utrzymywać — policji obowiązkiem było osoby takie nie do szpitala ale do właściwych gmin odstawić.

Sprawozdanie Wydziału krajowego wykazuje w szpitalu lwowskim w r. 1888 leczonych chorych w liczbie 9803 — przez dni 213.540 — $67\frac{9}{10}\%$ uzdrowionych a $7\frac{63}{100}\%$ umarłych.

Komisya administracyjna zwraca uwagę na znaczny przyrost położnic w tym szpitalu; w r. 1884 wynosiła liczba tychże 655, w r. 1888 zaś 882 położnic — dni leczenia 9463 w r. 1884 - a 18175 dni leczenia w roku 1888. Koszta żywienia położnicy wynoszą przeciętnie $24\frac{9}{10}$ et. dziennie, koszta leków $8\frac{7}{10}$ et. dziennie; te koszta są znacznie wyższe od kosztów na innych oddziałach w tym szpitalu, dla tego uważa komisya administracyjna za potrzebne, aby Wydział krajowy szczegółowo stosunki w oddziale położnic w zakładzie lwowskim zbadał.

Komisya administracyjna podziela zdanie Wydziału krajowego, iż z rozprzestrzenieniem istniejących budynków jak niemniej z wybudowaniem nowych na teraz się powstrzymać potrzeba z powodu smutnego położenia ekonomicznego kraju a po klęsce nieurodzaju tegorocznego potrzeba odłożyć wszelkie projekta w tym względzie na późniejsze lata, a tylko ścisłe i dokładne przestrzeganie, aby tylko rzeczywiście chorzy przyjmowani byli — może być dzisiaj jedynym środkiem na przepelnienie w szpitalu lwowskim.

Komisya administracyjna zgadza się z przedsięwziętami w zarządzie szpitala lwowskiego ulepszeniami i urządzeniami i zaprowadzeniem pralni chemicznej. Komisya administracyjna wyraża swoje zdanie, że zarządowi szpitala lwowskiego należy się uznanie z powodu zaoszczędzeń, w skutku czego z prelinowanej na ten szpital kwoty 180.453 zł. w. a. kwotę 6632 zł. w. a. zaoszczędzono.

II. Szpital św. Łazarza w Krakowie wykazuje 4827 wyleczonych chorych na 6903 leczonych, zatem znaczny procent a $7\frac{44}{100}\%$ umarłych; dziennie pielęgnowano przeciętnie 509 chorych a chorzy o 4 dni przeciętnie dłużej w szpitalu tym się znajdowali niż w szpitalu głównym we Lwowie.

Wydział krajowy podaje do wiadomości w swoim sprawozdaniu przerobienie budynku pomagazynowego na oddział rezerwowy kosztem 4250 zł. a. w. z powodu braku miejsca dla pomieszczenia chorych. W oddziale obłąkanych szpitala św. Łazarza zaszły dwa wypadki gwałtownej śmierci — śiedztwa sądowe przeprowadzone a i przełożona sióstr miłosierdzia zmieniona — ten brak dozoru spowodować winien Wydział krajowy do większego wpływu na zarząd tego oddziału do lepszego czuwania i nadzorowania obłąkanych — którzy większego nadzoru wymagają niż sami chorzy.

Komisya administracyjna podziela zdanie, iż oferta dzierżawcy dóbr Tropiszowa, własnością szpitala św. Łazarza będących, o dalszą dzierżawę na lat 12 przyjętą być nie mogła, ponieważ obecnego dzierżawcę kontrakt jeszcze 8 lat obowiązuje.

Postanowienie Wydziału krajowego w celu reglarniejszego i prędszego ściągania należitości za pielęgnowanie chorych w szpitalu, powinny odnieść pożądany skutek, również ustanowienie w tem szpitalu więcej obznajomionego z stosunkami szpitala funkcyonaryusza do przyjmowania chorych do szpitala uznaje komisya administracyjna jako środki odpowiednie.

III. Zakład obłąkanych w Kulparkowie.

W r. 1888 było w tym zakładzie 16 osób mniej pielęgowanych niż w r. 1887. Pomieędzy wypadkami, które w szpitalu tym w ciągu roku 1888 się wydarzyły, a które na wzmiankę zasługują i przez Wydział krajowy podane zostały, jest fakt pobicia siostry miłosierdzia przez jednego z dozorców zajściem takim, które o tych dozorcach nienajlepiej świadczy i które w zakładzie tym niepowinno mieć miejsca.

Niski wymiar kary na tego dozorcę, który siostrę miłosierdzia bił kulakami i kopął nogami i który 1-miesięcznem więzieniem za to ukarany został, nie może być odstrasającym dla innych dozorców.

Komisya administracyjna podziela zdanie Wydziału krajowego, że ze względu na smutne położenie materialne kraju, obecnie do uwag komisji opieki nad obłąkanymi, proponującej rozszerzenie zakładu i inne adaptacje obecnie przeprowadzić nie można, jako zbyt kosztowne i jakkolwiek desiderata tej komisji mogą być pod względem higienicznym zupełnie ugruntowane, to jednakże kraj w tem położeniu, w jakim się obecnie znajduje, z każdym wydatkiem nowym ściśle się rachować musi, aby nie przekroczyć granic siły podatkowej, bo przekroczenie takie i na sam zakład w przyszłości szkodliwie oddziaływać by musiało.

Podziela komisya administracyjna zdanie Wydziału krajowego, że na żądanie tej komisji na teraz wystarczyło wezwanie dyrekcji zakładu do przeprowadzenia segregacji szalonych od niespokojnych, o ile to tylko w danych okolicznościach jest do przeprowadzenia możliwe, jak niemniej do umundurowania dozorców z zaoszczędzonych wydatków.

Komisya administracyjna uznaje za usprawiedliwione wyższe w tym roku wydatki w zakładzie tym o 7.686 zł., spowodowane przez zwiększenie dni leczenia, wprowadzenie siostr miłosierdzia na oddział męski, potrzebą dłuższego zastępstwa chorego sekundaryusza przez innego lekarza i zastępstwo dwóch lekarzy, zostających w śledztwie, polepszenia wiktury służby i większych wydatków na adaptacje i utrzymanie budynków, dokonanych, w tym roku w skutku poleceń Wysokiego Sejmu.

IV. Szpitale prowincjonalne.

Liczba chorych w tych szpitalach wzrosła w r. 1888 do 20.434, z tego wyzdrowiało 15.408; stosunek jest zadowolniający, również koszta pielęgnowania chorych przedstawiają widoczne usiłowania oszczędności, bo ogólny wydatek wynosił w r. 1888 237.866 zł., w roku 1884 ilość 222.811 zł., wzrósł ten wydatek o 15.086 zł. przy wzroście chorych o liczbę 5.026; koszta pielęgnowania jednego chorego wynosiły przeciętnie w r. 1884 14 zł. 56 ct., w r. 1888 11 zł. 64 ct. a. w. — zniżyły się o 2 zł. 92 ct.

Komisya administracyjna pochwała zaprowadzenie w tych szpitalach bezpłatnych ordynacji dla ubogich, przez lekarzy szpitalnych, bo z tej przyczyny zmniejszają się wydatki w tychże szpitalach, a chorzy otrzymawszy poradę lekarską, leczenie swoje dokonują w domu, dlatego nie zwiększa się tak bardzo znacznie liczba chorych w szpitalach. Kraj posiada już 24 szpitale prowincjonalnych, jakkolwiek szpitale są bardzo skutecznymi zakładami dla celów zdrowia publicznego i jakkolwiek administracja ich jest dobra i niedroga, to jednakże nie można liczby tychże pomnażać z funduszków krajowych i inicjatywę w zakładaniu szpitali nowych pozostawić dobrem chęciom gmin i pojedynczych osób.

Zaprowadzony w szpitalu w Rzeszowie oddział oczny oddaje wielkie usługi. Wielka ilość chorych znajduje opiekę tamże i niepotrzebuje przedsiębrać w tym celu dalekiej podróży do Lwowa i Krakowa. Komisya administracyjna zbadawszy działalność V. departamentu Wydziału krajowego wnosi: Wysoki Sejm raczy:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności departamentu V. zdrowia publicznego dotyczące do wiadomości przyjąć;

2. następujące rezolucye uchwalić:

Wzywa się Wydział krajowy:

a) aby opileców i starców, jeżeli ich stan nie jest połączony z rzeczywistą chorobą, chociaż przez policyę do szpitali dostawianych, przyjmować zabronił;

b) aby koszta na leki ordynowane przez lekarzy zbadał w tym kierunku, czy nie dałoby się zaprowadzić oszczędności;

c) aby przez wzgląd na wzmaganie się kosztów leczenia i żywienia położnic w szpitalu lwowskim, oddział położnic w tym szpitalu szczegółowo zbadał, a po przeprowadzeniu tego zbadania zarządził co za stosowne uzna

Lwów, dnia 16. listopada 1889.

Ziemiałkowski w. r.

Przewodniczący.

Zywicki. w. r.

Sprawozdawca.

